

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУ "ВИЯВЛЕННЯ" СХИЛЬНОСТІ ДО ГОМОГЕНДЕРНОЇ СЕКСУАЛЬНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ

Процес "виявлення" схильності до гомогендерної сексуальної орієнтації та формування сексуальної ідентичності проходить певні стадії. Причому характерним є існування індивідуальних особливостей розвитку цього процесу на кожній стадії. Перехід від однієї стадії розвитку процесу до іншої мотивований стійкою потребою зберегти повне уявлення про себе в контексті сексуальної орієнтації, а також позитивне самосприйняття в умовах даної сексуальної орієнтації. Здатність самоідентифікації особи із гомогендерною сексуальною орієнтацією, а також готовність прийняти свої сексуальні особливості мають значення для нормальної психологічної регуляції та формування комфортної сексуальної ідентичності [2].

Ключові слова: сексуальна орієнтація, сексуальна ідентичність, процес "виявлення" схильності до гомогендерної сексуальної орієнтації, моделі формування гомогендерної сексуальної ідентичності.

Останнім часом все більше дослідників вважають, що сприйняття власної сексуальної орієнтації може змінюватися з віком, навіть у старості, а результатом подібних змін є формування нових паттернів сексуальних відношень та поведінки. Іншими словами, сексуальна ідентичність не виникає раз і назавжди, хоча в багатьох людей може бути відносно стабільною. Згідно з цією теорією, індивіди здатні свідомо змінювати свою сексуальну орієнтацію залежно від самосприйняття в певний період життя.

У такому разі спонукальним мотивом розвитку процесу формування гомогендерної сексуальної ідентичності є сексуальний інтерес або потяг до особи тієї ж статі. Ці переживання не обов'язково повинні отримати безпосередній вираз у вигляді сексуальної поведінки, у даному випадку достатньо фантазій, емоційного захоплення [1].

Метою статті є: дослідити процес "виявлення" схильності до гомогендерної сексуальної орієнтації.

Завданням є опис моделі формування гомогендерної сексуальної ідентичності та здійснити теоретичний аналіз сучасного стану проблеми гомогендерної сексуальної орієнтації в психології.

Ідентичність змінюється залежно від того, які форми сексуальної поведінки в той чи інший момент переважають [3]. Тому важливо знати відмінність між сексуальною орієнтацією та сексуальною ідентичністю.

Сексуальна орієнтація – це схильність людини до переживання сексуальних або еротичних почуттів, думок, фантазій певного змісту з характерними для них формами поведінки. Вона проявляється з раннього віку, можливо, визначається вже в момент зачаття.

У кінці 60-х – початку 70-х років виникло уявлення про "гомосексуальну ідентичність". У ставленні суспільства до гомогендерної орієнтації відбулися значні зміни, оскільки в центрі уваги виявилась не специфічна сексуальна поведінка, а розуміння сексуальної орієнтації як складової особистості. Отже, *сексуальна ідентичність* – набір стійких характеристик, до яких людина звертається, намагаючись визначити свою сексуальну орієнтацію і сексуальну поведінку [4].

Тепер потрібно визначити змістовий аспект поняття "виявлення", та з'ясувати, чому воно так важливе для формування здорової сексуальної ідентичності гомосексуалістів.

"Виявлення" передбачає комплекс змін у внутрішньо- і міжособистісних сферах і часто починається в підлітковому віці, продовжуючись і надалі, супроводжуючи різні події, пов'язані з відкритим визнанням людини своєї сексуальної орієнтації [3].

При цьому різні фактори впливають на те, чи буде ідентичність, що формується в людини сприйматися нею як позитивне чи негативне явище.

Існує кілька моделей, які дозволяють визначити найбільш актуальні для людини задачі формування їх сексуальної ідентичності.

М. Вудман і С.Ленна запропонували модель, що є переважно внутрішньопсихічною, оскільки орієнтована на вивчення внутрішнього світу особистості і її психологічних процесів. Ця модель включає наступні стадії: заперечення, порушення ідентичності, "торг" і депресивну стадію.

Під час *заперечення* людина виявляє гомосексуальні схильності, але гомосексуалістом себе не визнає.

На стадії *порушення ідентичності* індивіди здогадуються про свою гомосексуальність, але усвідомлення цього для них, як правило, неприємне. Звернувшись до психотерапевта, вони сподіваються, що той допоможе їм краще зрозуміти свою сексуальну орієнтацію і подолати пов'язані з нею суперечливі почуття. Часто спостерігається проєкція клієнта на психотерапевта гніву. Якщо така людина негативно сприймає деякі вияви гомосексуальності, а психотерапевт "відкритий" для проєкцій, він може викликати у клієнта негативні переживання.

На стадії *"торг"* клієнти, усвідомлюючи наслідки власної ідентифікації, прагнуть бути гетеросексуальними або повернутися до свого колишнього стилю життя чи колишньої сексуальної ідентичності. Клієнти можуть сприймати психотерапевта як зовнішню над-Я і очікувати від нього певної допомоги в цьому.

Психотерапевт повинен розуміти, що спроби "лікувати" гомосексуальність будуть невиправданими і неетичними. Однак спеціаліст повинен усвідомлювати й те, що пояснюючи це клієнту, він може спровокувати роздратування і гнів. Тому важливо переконати клієнта в тому, що він сам здатен контролювати свою поведінку, і дати йому зрозуміти, яку саме допомогу може надати йому психотерапевт. Важливо, щоб клієнт не почув провину у тому випадку, якщо він спробує скористатися послугами інших спеціалістів або тимчасово припинить відвідування психотерапевта. Здатність до емпатії психотерапевта може допомогти клієнтові вператися з почуттям дратівливості й гніву та зрозуміти їх справжні причини [1].

У тих випадках, коли когнітивні механізми клієнта виявляються недостатніми, у них може розвинути *депресія*. На цій стадії клієнти добре усвідомлюють свою гомосексуальну орієнтацію, але замість того, щоб проєктувати свій гнів на інших, вони спрямовують почуття злості і провини на самих себе.

Однією із серйозних перешкод на шляху прийняття клієнтом своєї гомосексуальної орієнтації може бути реальна або очікувана втрата підтримки зі сторони його сім'ї та друзів. Важливим фактором позитивної самооцінки людини є його спілкування із значимими для нього людьми. Утрата любові й підтримки тоді, коли відсутня можливість їх отримання зі сторони інших людей, пов'язана із великим ризиком для душевної рівноваги. При цьому у клієнта може виникнути негативне сприйняття гомосексуалістів, і вони перестають бути для нього позитивними зразками для наслідування. Нерідко виникають і суїцидальні тенденції.

Клієнт повинен мати можливість виражати свої почуття провини і гніву, що призводять до виникнення депресії. Важливо підкреслити, що успішне проходження клієнтом депресивної стадії зіграє вирішальну роль при інтеграції ним власної гомосексуальної ідентичності в структуру особистості.

Інша модель була розроблена Елі Калеманом. Вона включає п'ять стадій, що відображають різні аспекти процесу "виявлення": перед-виявлення, виявлення, дослідження, перші відносини та інтеграція особистості.

Е. Калеман уважає, і цей погляд розділяють М. Мені та С. Ерхардт, що гендерна і статеворольова ідентичність закладаються приблизно у трирічному віці. Як уважають М. Мені та С. Ерхардт, вибір об'єкта сексуального інтересу визначається гендерною ідентичністю, а тому сексуальна орієнтація людини формується вже в ранньому дитинстві. Е. Калеман уважає, якщо визнавати, що сексуальна ідентичність закладається в ранньому дитинстві, можна допустити, що і батьки дитини, і сама дитина у тій чи іншій мірі усвідомлюють певну "відмінність" від інших дітей. У перші роки життя дитина засвоює сімейні установки і цінності, у тому числі й пов'язані з гомосексуальністю. Дитина розуміє, що її "відмінність" від інших дітей може викликати неприязнь і насмішки. Тому формується занижена самооцінка і різні захисні механізми, що дозволяють уникнути складні моменти, пов'язані з виявом гомосексуальних почуттів.

На стадії *перед-виявленням* більшість людей не усвідомлюють своїх гомосексуальних почуттів і не можуть пояснити, що у тому поганого. Внутрішньоособистісний конфлікт, що переживається ними відображається або в поведінкових порушеннях і психосоматичних порушеннях, або в суїцидальних спробах. Багато гомосексуалістів зазвичай відчувають свою "відмінність" від інших людей задовго до того, як співвідносять її зі своєю належністю до сексуальних меншин.

Основною задачею людини на стадії *виявлення* є розкриття своєї гомосексуальності в спілкуванні з іншими людьми. Очевидно, якщо цей процес протікає вдало і не зустрічає осуду зі сторони довколишніх, самооцінка людини підвищується, а позитивне ставлення до нього інших людей дозволяє компенсувати психічні травми, перенесені в попередні роки. Якщо це все відбувається з ускладненнями, інтерналізовані почуття провини і сорому посилюються ще більше. Тому цей момент у житті людини являється критичним, і дуже важливо, щоб вона отримала підтримку зі сторони інших гомосексуалістів.

Стадія *дослідження* пов'язана із включенням людини у спільноту геїв та лесбіянок. Первинно соціалізованою як гетеросексуала, вона потребує розвитку навички взаємодії з представниками сексуальних меншин, а також сформувати достатню високу самооцінку й довіру до своєї гомосексуальності (що може суттєво відрізнятися від раніше набутих гетеросексуальних якостей і навичок). М.Ізей пише, що "відносини, наповнені любов'ю і взаємною довірою як сексуального, так і несексуального характеру, дуже важливі для формування здорової гомосексуальної ідентичності і позитивного образу Я.

Сексуальна і соціальна поведінка людини на цій стадії в чомусь має вигляд як "незріла і аморальна". Але слід визнати, що є уявлення спізнілої "підлітковості", пов'язане з певною "затримкою розвитку", що виникає через те, що багато геїв і лесбіянок не мали в підлітковому віці можливості вирішувати задачі, властиві даному періоду.

На стадії *перших відносин* потреба в інтимній близькості бере своє і людина починає шукати для себе партнерів (інтимні стосунки тут варто відрізнити від "випадкових зв'язків"). Часто такі інтимні відносини забарвлені переживаннями підліткової фази розвитку і характеризуються особливою яскравістю, низькою здатністю людини їх контролювати і дефіцитом довіри. Людина бажає, щоб ці стосунки виявились успішними, хоча їй явно не вистачає зразків для наслідування, що демонструють можливість відкритого, щасливого і тривалого гомосексуального союзу.

Багато геїв "застрягають" на стадії пошуку партнерів з характерними для неї нетривалими, але яскравими інтимними стосунками. Нерідко це буває пов'язано з глибоким переживанням власної провини за невдало завершені попередні контакти.

У підсумку відбувається інтеграція приватної і соціальної гомосексуальної ідентичності в структуру особистості. Е. Калеман вважає, що цей процес відбувається протягом усього життя. Стадія *"інтеграція особистості"* характеризується тим, що інтимні гомосексуальні відносини стають відкритими, вільними і сповненими взаємною довірою. Людина набуває здатності контролювати свої гомосексуальні переживання [3].

Отже, люди з гомогендерною орієнтацією живуть у суспільстві, що в основі своїй має гетеросексуальну культуру, тому рано чи пізно вони починають відчувати себе часткою меншості. Людина переглядає свої уявлення про допустиму поведінку. Мова йде про масштабний психологічний процес, що включає в себе різні стадії. Незважаючи на відмінності в теоріях формування гомогендерної сексуальної орієнтації та ідентичності, усі існуючі моделі мають деякі загальні риси [2]. Як правило, процес формування гомогендерної ідентичності, який починає розвиватися після того, як людина вперше усвідомлює свою гомогендерну орієнтацію та пов'язані із нею почуття, сполучений із певними проблемами та включає в себе стадію "самопозначення", стадію внутрішнього прийняття нової ідентичності та стадію повної інтеграції даної ідентичності у загальне уявлення про себе.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ворник Б.М., Говорун Т.В., Король Н.С. Предпосылки оказания помощи лицам с гомосексуальной ориентацией / Ворник Б.М., Говорун Т.В., Король Н.С. // Актуальные вопросы сексологии и андрологии. – К.: Центр сексологии, 1995. – С.20 – 22.
2. Нагородна А.М. Репродуктивне здоров'я та статеве виховання молоді: монографія / А.М. Нагородна, В.В. Безпалько. – К.: Вид-во Європ. Ун-ту, 2004. – 186-188 с.
3. Розовая психотерапия / Под ред. Д. Дейвис, Ч. Нила. – СПб.: Питер, 2001. – 123-150 с.
4. Словарь практического психолога / Под ред. Н. Головина. – Минск, 1998. – 107 – 109 с.

